

Asia C-267/20**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan nojalla esitetyn
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

15.6.2020

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Audiencia Provincial de León (Espanja)

Ennakkoratkaisupyynnön tekemispäivä:

12.6.2020

Valittajat:

AB Volvo

DAF TRUCKS N.V.

Vastapuoli:

RM

Pääasian kohde

Pääasia koskee valitusta, jonka AB Volvo ja DAF TRUCKS N.V. (jäljempänä valittajat) tekivät kilpailua rajoittavasta menettelystä aiheutuneita vahinkoja koskevasta korvauskanteesta ensimmäisessä oikeusasteessa annetusta tuomiosta, jolla ne määrättiin maksamaan RM:lle (jäljempänä vastapuoli) vahingonkorvausta.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeudellinen perusta

Ennakkoratkaisupyynnössä tiedustellaan SEUT 267 artiklan nojalla tietyistä säännöistä, joita sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin, 26.11.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/104/EU ja erityisesti sen 10, 17 ja 22 artiklan tulkintaa sekä sitä, miten SEUT 101 artikla ja tehokkuusperiaate vaikuttavat pääasiaan sovellettavan lainsäädännön määrittämiseen.

Ennakkoratkaisukysymykset

1) Onko SEUT 101 artiklaa ja tehokkuusperiaatetta tulkittava siten, että ne ovat esteenä sellaiselle kansallisen säännöksen tulkinnalle, jonka mukaan vahingonkorvauskanteen nostamista koskevaa viiden vuoden vanhentumisaikaa, josta säädetään direktiivin 2014/104/EU 10 artiklassa, ja vahingon oikeudellista arviointia koskevaa direktiivin 17 artiklaa ei sovelleta taannehtivasti ja jonka mukaan taannehtivalla soveltamisella viitataan seuraamuksen määräämisajankohtaan eikä kanteen nostamisen ajankohtaan?

2) Onko direktiivin 2014/104/EU 22 artiklan 2 kohtaa ja taannehtivan soveltamisen käsitettä tulkittava siten, että direktiivin 10 artiklaa sovelletaan pääasiassa nostetun kaltaiseen kanteeseen, jossa, vaikka se nostettiin direktiivin ja täytäntöönpanosäännöksen voimaantulon jälkeen, viitataan näiden voimaantuloa aikaisempiin tosiseikkoihin tai seuraamuksiin?

3) Onko direktiivin 2014/104/EU 17 artiklaa, joka koskee vahingon oikeudellista arviointia, tulkittava kilpailun suojaamisesta annetun lain (Ley de Defensa de la Competencia) 76 §:n kaltaista säännöstä sovellettaessa siten, että se on luonteeltaan menettelysääntö, jota voidaan soveltaa pääasiansa, jossa kanne on nostettu kansallisen täytäntöönpanosäännöksen voimaantulon jälkeen?

Unionin oikeussäännöt, joihin asiassa viitataan

SEUT 101 artikla

Direktiivi 2014/104: 10 artiklan 3 kohta, 17 artiklan 1 kohta, 22 artiklan 1 ja 2 kohta ja 23 artikla.

Kansalliset oikeussäännöt, joihin asiassa viitataan

Direktiivi 2014/104 saatettiin osaksi Espanjan lainsäädäntöä eräiden rahoituksen, kaupan ja terveydenhuollon aloilla annettujen Euroopan unionin direktiivien täytäntöönpanosta ja työntekijöiden lähettämisestä työhön toiseen jäsenvaltioon 26.5.2017 annetulla kuninkaan asetuksella 9/2017 (Real Decreto-ley 9/2017, de 26 de mayo, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores, jäljempänä asetus 9/2017). Asetuksen 9/2017 3 §:llä muutettiin kilpailun suojaamisesta 3.7.2007 annettua lakia 15/2007 (Ley 15/2007, de 3 de julio, de Defensa de la Competencia) siten, että vahingonkorvauskanteiden nostamiseen sovellettavaksi vanhentumisajaksi vahvistettiin viisi vuotta (kilpailun suojaamisesta annetun lain uuden 74 §:n 1 momentti) ja vahingon suuruuden määrittämistä ja siihen liittyvää todistustaakkaa – joka on kantajalla – koskeviin säännöksiin tehtiin tiettyjä tarkennuksia muun muassa vahvistamalla kumottavissa oleva oletama, jonka mukaan kilpailusääntöjen rikkomisen oletetaan aiheuttavan vahinkoa silloin, kun kyse on kartellista (kilpailun suojaamisesta annetun lain uusi

76 §:n 3 momentti), ja säätämällä, että tuomioistuimet voivat arvioida vahingon suuruuden, jos vahinkoa todetaan aiheutuneen mutta sen suuruuden täsmällinen määrittäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa (kilpailun suojaamisesta annetun lain uusi 76 §:n 2 momentti). Asetuksen 9/2017 4 §:llä puolestaan lisättiin 7.1.2000 annettuun siviiliprosessilakiin (Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil) säännös, joka koskee oikeutta tutustua todistelähteisiin kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheutuneiden vahinkojen korvausvaatimuksia koskevista oikeudenkäynneistä.

Asetuksen 9/2017 ensimmäiseen siirtymäsäännökseen sisältyy kaksi pykälää. Ensimmäisessä pykälässä vahvistetaan, että kyseisen asetuksen 3 §:ää (jolla muutettiin kilpailun suojaamisesta annettua lakia) ei sovelleta taannehtivasti, ja toisessa pykälässä säädetään, että kyseisen asetuksen 4 §:ää (jolla muutettiin siviiliprosessilakia) sovelletaan ainoastaan asetuksen 9/2017 voimaantulopäivän eli 27.5.2017 jälkeen vireille pantuihin menettelyihin. Espanjan kuningaskunta ei noudattanut direktiivin 2014/104 täytäntöönpanolle asetettua määräaika.

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä pääasiassa

- 1 Ostettuaan valittajilta leasingsopimusten perusteella kolme kuorma-autoa vuosina 2006 ja 2007 vastapuoli nosti 1.4.2018 valittajia vastaan follow on -kanteen, jossa se vaati korvaamaan valittajien, joille oli nimenomaisesti määrätty seuraamuksia Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 19.7.2016 tehdyllä komission päätöksellä (Asia AT.39824 – Kuorma-autot) (jäljempänä kuorma-autopäätös), kilpailua rajoittavasta menettelystä aiheutuneet vahingot. Vastapuoli vaati kanteessaan, että valittajat määrätään maksamaan sille yhteisvastuullisesti 38 148,71 euroa tai muu asianmukaisena pidetty korvaus laillisine korkoineen ja korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 2 Kuorma-autopäätös tehtiin 19.7.2016 ja julkaistiin EUVL:ssä 6.4.2017. Siinä määrättiin unionin markkinoiden suurimmille kuorma-autonvalmistajille seuraamuksia tammikuun 1997 ja tammikuun 2011 välisenä aikana toimineesta kartellista, jolla rikottiin SEUT 101 artiklaa.
- 3 Toissijaisesti vastapuoli vaati kanteessaan, että siinä tapauksessa, että katsotaan, ettei direktiiviä 2014/104 sovelleta eikä sitä ole saatettu osaksi Espanjan lainsäädäntöä, noudatetaan siviililain (Código Civil) 1902 §:ssä ja sitä koskevassa Espanjan oikeuskäytännössä vahvistettua sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun pääsääntöä, jonka mukaan vanhentumisaika on yksi vuosi.
- 4 AB VOLVO ja DAF TRUCKS N. V. kiistivät kanteen vedoten muun muassa siihen, että vahingonkorvausvaatimus oli vanhentunut, koska yhden vuoden vanhentumisaika oli päättynyt (sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskeva kante).

- 5 Riidanalaisessa tuomiossa hyväksytään kanne osittain ja määrätään valittajat maksamaan vahingonkorvauksena 15 prosenttia ajoneuvojen ostohinnasta. Siinä hylätään kanteen vanhentumisesta tehty oikeudenkäyntiväite muun muassa sillä perusteella, että kanteeseen on sovellettava viiden vuoden vanhentumisaikaa, joka kanteen nostamisen ajankohtana (1.4.2018) oli jo otettu käyttöön kilpailun suojaamisesta annetun lain 74 §:n 1 momentissa, joka lisättiin direktiivin 2014/104 täytäntöön panemiseksi annetulla asetuksella 9/2017. Riidanalaisessa tuomiossa myös sovelletaan direktiivin 2014/104 17 artiklan 2 kohdassa, joka saatettiin osaksi Espanjan lainsäädäntöä kilpailun suojaamisesta annetun lain 76 §:n 3 momentilla, vahvistettua kartellien vahinko-olettamaa, koska siinä todetaan, että riidanalaisessa tapauksessa on sovellettava kyseistä lakia, jota on pidettävä pikemminkin menettelysäännöstonä, koska siinä säädetään todistustaakan jaosta vahingon toteen näyttämässä.
- 6 Riidanalaisessa tuomiossa todetaan ensin vahinkojen laajuuden toteen näyttäminen kohtuuttoman vaikeaksi, minkä jälkeen siinä käytetään vastaavasti vahinkojen oikeudellista arviointia koskevaa valtaa soveltamalla kilpailun suojaamisesta annetun lain 76 §:n 2 momenttia, jolla direktiivin 2014/104 17 artikla saatettiin osaksi Espanjan lainsäädäntöä, ja perustellaan tätä sillä, että todistustaakan jaossa kyseistä momenttia on pidettävä luonteeltaan menettelysäännötonä.
- 7 Valittajat väittävät valituksessaan, ettei direktiiviä 2014/104 sovelleta taannehtivasti, koska kilpailua rajoittavat menettelyt, joista Euroopan komissio määräsi niille seuraamuksia, lopetettiin 18.1.2011, ja että merkityksellisenä ajankohtana sen määrittämisessä, ovatko direktiivin säännökset taannehtimattomia, on pidettävä tosiseikkojen tapahtuma-aikaa. Sen sijaan käsiteltävään asiaan on valittajien mukaan sovellettava siviilikoodeksin 1902 §:n mukaista järjestelmää, jossa vahingon olemassaolon ja laajuuden toteen näyttäminen kuuluu kantajalle. DAF TRUCKS N. V. väittää lisäksi, että kanne on vanhentunut, koska siihen ei sovelleta direktiivissä tarkoitettua viiden vuoden vanhentumisaikaa vaan yhden vuoden vanhentumisaikaa, joka alkoi kulua 19.7.2016 eli päivästä, jona kuorma-autopäätöksestä julkaistiin lehdistötiedote.
- 8 Vastapuoli kiistää valituksen ja vetoaa viiden vuoden vanhentumisaajan soveltamisesta esittämänsä väitteen tueksi direktiivin 2014/104 10 artiklan 3 kohtaan ja kilpailun suojaamisesta annetun lain 74 §:ään, luettuina yhdessä direktiivin 22 artiklan ja asetuksen 9/2017 ensimmäisen siirtymäsäännöksen kanssa.

Asianosaisten keskeiset väitteet pääasian oikeudenkäynnissä

- 9 Valittajat vastustavat ennakkoratkaisupyyntöä esittämistä, koska niiden mielestä ei ole syytä epäillä tulkintaa, jonka mukaan direktiiviä ei sovelleta tähän menettelyyn.

- 10 Myös vastapuoli vastustaa ennakkoratkaisupyynnön esittämistä, koska se pitää selvänä, että direktiiviä sovelletaan.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteista

- 11 Pääasiassa on välttämätöntä selventää, mitä lainsäädäntöä vahingonkorvauskanteen nostamiseen sovellettavan vanhentumisajan vahvistamisessa on sovellettava ja miten todistustaakkaa ja vahingon oikeudellista arviointia koskevia sääntöjä sovelletaan. Riita koskee ennen muuta sitä, sovelletaanko käsiteltävään asiaan (suoraan tai välillisesti) direktiiviä 2014/104, ja myös kyseisen direktiivin siirtymäsäännöksistä on epävarmuutta.
- 12 Kanteen taustalla olevat tosiseikat, jotka merkitsivät SEUT 101 artiklan rikkomista, tapahtuivat ennen direktiivin 2014/104 voimaantuloa, kun taas komissio teki kuorma-autopäätöksen 19.7.2016, toisin sanoen direktiivin voimaantulopäivän, joka oli 26.12.2014, ja direktiivin täytäntöönpanolle asetetun määräajan, joka päättyi 27.12.2016 – ja jota Espanja ei noudattanut, koska direktiivin täytäntöön panemiseksi annettu asetus 9/2017 tuli voimaan vasta 27.5.2017 –, välisenä aikana.
- 13 Edellä esitetyn valossa ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on herännyt **direktiivin 2014/104 ja sen täytäntöön panemiseksi annetun asetuksen 9/2017 siirtymäkauden soveltamiseen liittyviä epäilyksiä**, koska kyseisen direktiivin ajallista soveltamisalaa on rajattu sen 22 artiklassa, jonka mukaan sen aineellisten säännösten noudattamiseksi annettuja säädöksiä ei sovelleta taannehtivasti (direktiivin 22 artiklan 1 kohta). Kaikkia muita kansallisia täytäntöönpanosäännöksiä – eli menettelysääntöjä – on ilman muuta sovellettava ennen direktiivin voimaantuloa tapahtuneisiin tosiseikkoihin, mutta näin on vain, jos kyse on direktiivin voimaantulon jälkeen nostetuista kanteista (direktiivin 22 artiklan 2 kohta).
- 14 Ensimmäinen epäily kiteytyy direktiivin 22 artiklassa käytetyn taannehtivan soveltamisen käsitteen tulkintaan ja siihen, viitataanko kyseisellä käsitteellä ajankohtaan, jona kartellisopimuksella tehty kilpailusääntöjen rikkominen käsiteltävässä asiassa tapahtui, vai onko sen katsottava viittaavan komission antaman seuraamuksen määräämisajankohtaan tai tapauksen mukaan vahingonkorvauskanteen nostamisajankohtaan. Toinen epäily koskee aineellisten säännösten käsitteen tulkintaa ja sitä, ovatko direktiivin 10 artiklan vanhentumista ja viiden vuoden vanhentumisaikaa koskevat säännökset aineellisia, jolloin niitä ei sovellettaisi taannehtivasti. Kolmas epäily koskee vastaavasti direktiivin 17 artiklassa tarkoitettua vahinkojen arviointivaltaa ja sitä, onko kyseinen artikla luonteeltaan aineellinen säännös vai menettelysääntö.
- 15 Nämä direktiivin 2014/104 siirtymäjärjestelmän oikeaa tulkintaa koskevat epäilykset juontuvat asetuksen 9/2017 ensimmäisessä siirtymäsäännöksessä vahvistetusta järjestelmästä, jossa ei noudateta direktiivissä aineellisten säännösten ja menettelysääntöjen välillä tehtyä eroa, mutta erotetaan kuitenkin

toisistaan yhtäältä siviiliprosessilakiin tehdyt muutokset, joita sovelletaan muutosten voimaantulon jälkeen vireille pantuihin menettelyihin, ja toisaalta kilpailun suojaamisesta annettuun lakiin tehdyt muutokset, joita asetuksen 9/2017 ensimmäisen siirtymäsäännöksen mukaan ”ei sovelleta taannehtivasti”.

- 16 Direktiivissä 2014/104 käytettyä taannehtivan soveltamisen käsitettä koskevat epäilykset aiheutuvat täytäntöönpanosäännöksessä käytetyistä käsitteistä. Kyse on näin ollen siitä, onko asetuksen 9/2017 ensimmäistä siirtymäsäännöstä tulkittava siten, että kilpailun suojaamisesta annetun lain säännöksiin tehtyjä muutoksia (vanhentuminen, todistustaakka ja vahingon oikeudellinen arviointi) sovelletaan asetuksen 9/2017 voimaantulopäivän (27.5.2017) jälkeen nostettuihin kanteisiin, kuten pääasian kanteeseen, joka nostettiin 1.4.2018, ja edellyttääkö SEUT 101 artiklassa tarkoitettu tehokkuusperiaate tällaista tulkintaa.
- 17 Erityisesti **pääasiassa nostetun kanteen vanhentumisajasta** on todettava, että direktiivin 2014/104 mukaan kaikkien jäsenvaltioiden on varmistettava, että vanhentumisajat, joita sovelletaan kanteiden nostamiseen kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamiseksi, ovat vähintään viisi vuotta, ja että asetuksessa 9/2017 vahvistetaan tämä vähimmäisvanhentumisaika. Siviililain 1968 §:ssä sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta koskeville kanteille säädetty yleinen yhden vuoden vanhentumisaika on siis muuttunut viiden vuoden vanhentumisajaksi. Koska asetuksessa 9/2017 vahvistetun periaatteen mukaan kilpailun suojaamisesta annettuun lakiin tehtyjä muutoksia ei sovelleta taannehtivasti, on kysyttävä, mitä tapahtuu pääasiassa nostetun kaltaisille kanteille, jotka asetuksen 9/2017 voimaantuloajankohtana eivät olleet vielä vanhentuneet, ja voidaanko niihin sovellettavaa vanhentumisaikaa jatkaa siihen asti, kunnes Espanjan nykyisessä lainsäädännössä säädetty viiden vuoden vanhentumisaika on täyttynyt. Tämä on merkityksellinen kysymys siksi, että valittajat väittävät, että vanhentumisaika alkoi kulua päivästä, jona kuorma-autopäätöksestä julkaistiin lehdistötiedote (19.7.2016), joten kyseinen yhden vuoden määräaika oli kanteen nostamisen ajankohtana (1.4.2018) jo päättynyt.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että direktiivin 10 artiklan säännökset eivät ole puhtaasti menettelyllisiä ja että Espanjan lainsäätäjät saattoi vapaasti luokitella vahingonkorvausvaatimukseen sovellettavan vanhentumisajan aineelliseksi säännökseksi ja sisällyttää sen kilpailun suojaamisesta annetun lain muutoksiin. Se lisää, että direktiivin 2014/104 täytäntöönpanon jälkeen tällainen luokittelu voi kuitenkin tulla kyseenalaiseksi, kun sitä tarkastellaan direktiivin 22 artiklan 2 kohdan valossa, koska kyseessä on tilanne, jossa kanne ei kuorma-autopäätöksen tekoajankohtana voimassa olleen lainsäädännön mukaan ollut vielä vanhentunut.
- 19 Jos noudatetaan tulkintaa, jonka mukaan ainoa sovellettava vanhentumissääntö on siviililaisissa vahvistettu sääntö, herää epäily, onko viimeksi mainittu yhteensopiva SEUT 101 artiklan ja tehokkuusperiaatteen kanssa, sillä kyseisen periaatteen mukaan kansalliset säännöt eivät saa olla sellaisia, että unionin oikeusjärjestyksessä annettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä

mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa. Lisäksi on kyseenalaista, onko voimassa olevaa järjestelmää tulkittava siten, että kanteiden, jotka eivät olleet vanhentuneet ennen täytäntöönpanosäännöksen voimaantulopäivää, nostaminen voidaan käsiteltävässä asiassa mahdollistaa joko siten, että vahvistetaan vanhentumisajan alkaneen 6.4.2017 eli päivänä, jona kuorma-autopäätös julkaistiin EUVL:ssä, eikä lehdistötiedotteen julkaisemispäivänä, tai siten, että sovelletaan muita kansallisen oikeuden siirtymäsäännöksiä, joilla uusi vanhentumisaika voidaan sovittaa yhteen aikaisemmin voimassa olleen vanhentumisajan kanssa ja joilla vanhentumisaikaa voidaan jatkaa siihen asti, kunnes viisi vuotta on täyttynyt, kunhan ei saateta uudelleen vireille kanteita, jotka aikaisemman lainsäädännön mukaisesti ovat jo vanhentuneet.

- 20 **Direktiivin 2014/104 17 artiklassa ja kilpailun suojaamisesta annetun lain uudessa 76 §:n 2 momentissa tarkoitetusta vahingon oikeudellista arviointia koskevasta vallasta** on muistutettava, että asetuksen 9/2017 ensimmäisen siirtymäsäännöksen mukaan kilpailun suojaamisesta annetun lain uusia säännöksiä ei sovelleta taannehtivasti, vaikka monet niistä ovat sisällöltään pikemminkin menettelyllisiä kuin aineellisia (kartellien vahinko-olettama, todistustaakka jne.).
- 21 Vahingonkorvauskanteen nostamiseksi sopimussuhteen ulkopuoliseen vastuuseen perustuvissa asioissa käytetyssä yleisessä oikeussuojakeinossa, joka oli voimassa ennen kilpailun suojaamisesta annetun lain muutosta, on nykyiseen verrattuna merkittäviä eroja, jotka liittyvät pääasiallisesti velvollisuuteen näyttää toteen vahinko ja sen suuruus (sekä edellä tarkasteltuihin vanhentumisaikoihin). Asetuksesta 9/2017 nousee esille tärkeä uusi kysymys, jolla on merkitystä pääasian ratkaisemisessa; kilpailun suojaamisesta annetun lain uudessa 76 §:n 2 momentissa annetaan nimittäin tuomioistuimille valta määrittää aiheutuneen vahingon suuruus, jos sen määrittäminen on kantajalle erittäin työlästä tai vaikeaa käytettävissä olevien tietojen pohjalta. Vaikuttaa siltä, että sellaisiin kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamista koskeviin oikeudenkäynteihin, jotka on pantu vireille kilpailun suojaamisesta annetun lain uudistamisen jälkeen, on sovellettava aikaisemmin voimassa olleita aineellisen oikeuden sääntöjä, jos kilpailuoikeuden rikkomiset ovat tapahtuneet ennen lakiuudistuksen voimaantuloa.
- 22 Koska riidanalaisessa tuomiossa todettiin vahingon suuruuden määrittämisen olevan kiistatta vaikeaa, on tärkeää täsmentää, sovelletaanko käsiteltävään asiaan direktiiviä 2014/104 ja onko siinä annettua vahinkojen oikeudellista arviointia koskevaa valtaa, joka vaikuttaa laajemmalla kuin tuomioistuimille kansallisessa oikeuskäytännössä annettu liikkumavara, siten mahdollista käyttää.
- 23 Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma myös siitä, onko direktiivin 17 artikla luonteeltaan puhtaasti menettelyllinen ja onko todistustaakkaa ja vahingon suuruuden määrittämistä koskevia sääntöjä, joilla on hyvinkin suora yhteys alalla annettuun aineelliseen lainsäädäntöön, pidettävä aineellisina vai menettelyllisinä säännöksinä.

- 24 Direktiivin 22 artiklan 2 kohdan valossa tarkasteltuna on kyseenalaista, saattoiko Espanjan lainsäätäjät vapaasti luokitella kyseiset vahingonkorvauskanteisiin sovellettavat säännöt aineellisen oikeuden säännöiksi ja sisällyttää ne kilpailun suojaamisesta annetun lain muutokseen (76 §:n 2 momentti).

TYÖASIAKIRJA